

Judit Berg

Márton Gerlóczy

Tibor Bödőcs

Viktor Horváth

Tibor Noé Kiss

György Dragomán

András Cserna-Szabó

László Márton

CEALALTĂ REVOLUȚIE

Benedek Totth

András Maros

Tibor Babiczky

István Kemény

Géza Bereményi

János Háy

Noémi Szécsi

Miklós Vámos

János M. Rainer

Cuprins

- Prefață* (Răzvan Petrescu) / 7
- Numărătoare inversă (Judit Berg) / 12
- Ziua sentinței (Márton Gerlóczy) / 28
- Sándor Márai: Jurnal – fragment (Tibor Bödőcs) / 42
- Calendar revoluționar (Viktor Horváth) / 56
- Niciodată n-a avut unгурul atâta ciocolată (Tibor Noé Kiss) / 79
- Foxtrot – povestea primelor zile
ale glorioasei revoluții din Carpați (György Dragomán) / 90
- La vânătoare de bolșevici (András Cserna-Szabó) / 97
- Țara care pendulează (László Márton) / 113
- Soldatul negru (Benedek Totth) / 124
- Oklahoma ungurească (András Maros) / 145
- Ultimele zile ale Republicii (Tibor Babiczky) / 156
- Prințul Revoluției (István Kemény) / 164
- Sándor, Rákosi, Truman și János Kádár (Géza Bereményi) / 178
- Connect not cut (János Háý) / 201
- Supraviețuitorul (Noémi Szécsi) / 208
- Da dog ok (Miklós Vámos) / 219
- Postfață. Ce-ar fi putut să fie dacă...* (János M. Rainer) / 231
- Anexă: Lista fotografiilor originale
folosite ca ilustrație / 247

PREFAȚĂ

Proba pentru a vedea dacă un scriitor a găsit forma firească „a povestirii sale e următoarea: după ce o citești te întrebi dacă ți-o poți închipui altfel, sau îți amuțește închipuirea și ți se pare absolută și desăvârșită ca o portocală. Așa cum e desăvârșită o portocală. Așa cum o portocală e un lucru absolut firesc făcut de către natură.” (Truman Capote)

Ei bine, citind această *Antologie de povestiri contemporane maghiare despre Revoluția din 1956* în care șaisprezece scriitori din Ungaria au plecat de la subiect și au ajuns, toți, în alte zone decât cele date de documentele, studiile și perspectivele istorice, am făcut proba lui Capote și am găsit numai portocale. Sigur, există referiri concrete la ce s-a petrecut atunci, însă e vorba de concretețea indușă de imaginație, nu de aceea provocată de rememorarea faptelor – deoarece, exceptându-i pe Géza Bereményi (zece ani la Revoluție) și Miklós Vámos (șase ani la aceeași dată), niciunul dintre autori nu se născuse încă pe-atunci, vârsta lor situându-se în intervalul 40, cu extensii spre 35 și 58 de ani. La autorii menționați apar pasaje de un realism ireproșabil ce pare a face parte în mod clar dintr-un registru autoreferențial, irizat însă de imaginar.

Fenomenul prin care fiecare dintre aceste șaisprezece povestiri este, așa cum am spus, precum fructul portocalului – de formă sferică, aromat și zemos, bogat în vitamine – demonstrează, alături de alte caracteristici, omogenitatea volumului, faptul că acești scriitori, aparținând unor generații diferite, având formații și stiluri diferite, sunt de aproape aceeași valoare, lucru rarism într-o antologie. Iar valoarea lor se situează la un nivel extrem de ridicat, ceea ce poate pune pe gânduri (negre) orice autor de proză scurtă de la noi și de aiurea.

Cu totul specială este modalitatea prin care acești foarte buni scriitori tratează subiectul, modalitate ce dă cărții tonul unitar: detașarea (doar în două cazuri melancolică, în rest, categorică), lipsa încrâncenării, a resentimentelor, umorul (de cele mai multe ori scăpărător, mai rar amar) și, aproape peste tot, imaginația fluvială care conduce la unele dintre cele mai libere improvizații pe o temă dată din câte am citit, predominând un ambitus uimitor al evadării fără limite într-un regim fantastic original, specific fiecărui scriitor în parte, care ne dirijează într-un bloc ambulant, dar cu amprente personale, spre cealaltă revoluție.

În excepționala proză „Numărătoarea inversă“ Judit Berg găsește tonul cel mai potrivit pentru a implanta irealul (întâlnirea unor tineri cu un mag), în teritoriul unor descrieri de-un realism fără cusur – cred că nu întâmplător a fost aleasă această povestire pentru a deschide antologia, dă direcția întregului volum, literatura va prima asupra memoriilor, datelor precise, și, teoretic, știm așadar la ce să ne așteptăm mai departe. În acest real foarte bine conturat, la Judit Berg se infiltrază aerul unui fantastic apăsător, totul fiind scris cu o perfectă știință a dozării tensiunii, pentru a afla dacă o femeie îndrăgostită poate sau nu să oprească Revoluția în schimbul vieții soțului ei. Márton Gerlóczy pleacă și ajunge la

„gândul că nu există destin“, și, folosind și personaje adevărate cărora le conferă alte dimensiuni, explorează posibilitățile oferite de o călătorie în timp într-o povestire *mystery*. Tibor Bödőcs ne ghidează spre o coordonată care va mai fi întâlnită – ce s-ar fi întâmplat dacă Revoluția ar fi învins și-ar fi venit americanii în Ungaria. Aici, această perspectivă împinge textul spre o critică violentă a societății de azi (autorul are 35 de ani). Tehnica și fondul amintesc de Flaubert din *Dicționar de idei primite de-a gata*, de Guy Davenport, și, mai ales, de Mircea Horia Simionescu – citate inventate de un umor distrugător, personaje reale puse în situații imposibile, totul pe fondul unei imaginații debordante. Un exemplu: „A apărut *Mein Kampf* în scriere Braille. Aceeași editură a publicat și varianta pentru copii a marchizului de Sade, precum și cartea de colorat Stephen King, cu markere roșii. Sunt în pregătire edițiile Rabelais dietetic și Faulkner pentru cei alergici la lactoză.“ Viktor Horváth scrie alert un „Calendar revoluționar“ plin de suspans, nuanțe de fantastic, și un comic aparte – maghiarii au negri (cu nume germane) pe post de servitori, și oamenii de culoare îi ajută pe sovietici pentru că aceștia le promit școli numai pentru negri. Și aici ficțiunea detronează realitatea anului 1956, din care sunt extrase conjuncturi și istorii văzute ca printr-un ochi întors. În „Niciodată n-a avut ungușorul atâta ciocolată“, Tibor Noé Kiss pleacă și el de la premisa că Revoluția a izbândit, mergând însă pe liniile unui absurd amar precum ciocolata. Ecouri din Mircea Horia Simionescu am auzit și la György Dragomán, în „Foxtrot – povestea primelor zile ale glorioasei revoluții din Carpați“, o farsă deloc bine temperată. Povestirea „La vânatoare de bolșevici“, a lui András Cserna-Szabó, este compusă aproape exclusiv din dialoguri de o natură feroce ce alcătuiesc o atmosferă întunecată și primejdioasă, evocându-i pe Kafka și Pelevin.

László Márton își imaginează cum, în 1957, Ungaria se înalță cu 20 de centimetri, apoi se înclină de la Est spre Vest. Fondul amintește de Saramago din *Pluta de piatră*, există aproximativ același tip de umor, circumstanțe similare, cărora li se adaugă aici fraze de lemn comunist ce amplifică substanțial textura hilară, dar dure-roasă. Cea mai apăsătoare povestire mi s-a părut „Soldatul negru“, a lui Benedek Tóth. Rușii se luptă cu americanii și-i împușcă și pe unguri, totul e rezumatul unui masacru descris ultraminiușos, ca și cum autorul ar fi luat parte cu adevărat la un asemenea război. Să zugrăvești atât de veridic ceva ce n-ai trăit, ce nimeni nu a trăit, este o uriașă performanță. András Marosi vede un al cincizeci și unulea stat american, „Oklahoma ungurească“, unde încap și amintiri despre Revoluție. Tibor Babiczky ne oferă o altă povestire ieșită din comun, „Ultimele zile ale republicii“, situată tot pe teritoriul fantasticului, dantelat însă cu metafore de o splendidă poezie. La István Kemény găsim pagini foarte interesante despre literatura *fantasy*, în care se strecoară o melancolie *fantasy*. Géza Bereményi (71 de ani) ne face să ascultăm cu sufletul la gură vocea unui copil care povestește despre Revoluție în note de un realism devastator; acum totul pare să fie reconstituit – în mod copleșitor de emoționant – din memorie. Cu un final care îndreaptă/redirecționează povestirea spre zona visului, mai precis a unui vis urât, János Hay descrie cum ar fi fost viața unor imigranți în America, în urma Revoluției. Un text dominat de nostalgie – dacă e visată sau reală, greu de spus. Noémi Szécsi (41 de ani, Premiul pentru literatură al Uniunii Europene) își imaginează o întâlnire între Kádár și Rákosi (dictator maghiar pe modelul lui Stalin), în câteva pagini de un grotesc când absurd, când sumbru. În ultima povestire, care seamănă cu un însuflețit eseu din categoria autoficțiunii, Miklós Vámos își construiește textul în jurul întrebării: „Schimbă

oare cu ceva cursul istoriei – al țării – moartea unui om? Sau chiar viața lui?”

Paradoxal, este o încântare să citești o antologie în care, cu două excepții, povestirile sunt distopii. Temei dure a Revoluției Maghiare din 1956 i se dizolvă însă greutatea dezastrului din urmă cu șaizeci de ani, și nu rămânem decât cu bucuria oferită de-o literatură de cea mai bună calitate.

Răzvan Petrescu

Zsóka mestecă nervos la mâncarea de varză cu roșii. Mai așteaptă cinci minute; dacă Sanyi nu sosește până atunci, o să ia cina fără el. Și deunăzi s-au răcit tăiței cu griș, cu toate că desfăcuse de dragul lui Sanyi chiar și un borcan de gem de caise. Dar Sanyi nici nu remarcă aceste mici atenții; cum vine acasă, porneste radioul sau își scoate notițele, în cel mai bun caz îi dă un sărut apatic, însă abia dacă scoate o vorbă, se-nchide-n sine, seara petrecută cu el e o plictiseală de moarte. Și nici dacă-ncepe cu poveștile nu e mai bine. Acu' serios, pe cine interesează fotbalul și boxul? Și Zsóka e, firește, mândră de Echipa de aur și de Laci Papp, dar are și alte subiecte de conversație în afară de sport. Cu toate astea, Sanyi i-a trântit-o mai deunăzi că-n ultima vreme nu mai poate vorbi cu ea nimic, deși ea nu făcuse decât să se amuze nițel de ce i s-o fi zicând olimpiadă de vară, de vreme ce se ține în decembrie.

Pe vremuri, se mai duceau din când în când la cinema sau îi invitau la ei pe prietenii lui Sanyi, dar, în ultima vreme, Sanyi preferă să-l viziteze el pe Feri după lucru, sau se duce să stea de vorbă cu Géza într-un bistrou, cel puțin asta spune, în vreme ce Zsóka îl așteaptă acasă cu cina. Iar când într-un târziu ajunge acasă, numai-decât îi caută nod în papură, și data trecută i-a spus că s-a săturat că e mereu bosumflată, ceea ce desigur nu este deloc adevărat, pentru că Zsóka nici pe departe nu este mereu îmbufnată, doar că nu prea e-n apele ei când e nevoită să-l tot aștepte până se răcește cina.

Iată însă că se răsucesce cheia în ușă, e drept, cu o jumătate de oră întârziere, masa e pusă, Zsóka își aranjează părul, în timp ce simte cum iritarea pune stăpânire pe ea, gâtul i se usucă, mușchii

din jurul gurii se încordează, dacă spune ceva acum, Sanyi sigur va observa că iar e supărată. Deși ar fi bine să evite cearta, la urma urmei ce contează jumătatea aia de oră, poate n-a venit tramvaiul, ar fi păcat pentru-atâta lucru să se ducă de râpă încă o seară.

Femeia schițează un zâmbet forțat, cina e caldă, spune, răsufând ușurată de cât de elegant a reușit să evite introducerea care-i stătea pe limbă: „Mare minune că...”. Sanyi se scuză totuși, au dezbătut cu Feri meciul de duminică, știi, Zsóka, cel pe care l-am ascultat la radio cu Géza, al optzeci și cincilea meci al lui Puskás cu selecționata, la Viena, i-am bătut cu doi la zero pe austrieci, înțelege-mă că a trebuit să-ntoarcem lucrurile pe toate fețele. Și ultimul amărât de meci e mai important decât mine, îi fulgeră femeii prin minte, dar se abține din nou și acceptă cu un singur oftat înăbușit justificarea lui Sanyi. Nu se poate, nici să vorbesc cu prietenul meu nu pot fără să-mi stârnești sentimentul vinovăției, dă să riposteze Sanyi, dar fata zâmbește imperturbabil, așa că tace și Sanyi, încercând să atenueze spasmul pe care începe să-l simtă în stomac.

Ce plăcută și înțelegătoare era mereu Zsóka mai de mult, o interesa tot ce era legat de el, acum însă nimic nu-i e pe plac, ba a devenit și neglijență, nu-i de mirare că Sanyi n-o mai dorește când, serile, îl așteaptă cu părul vâlvoi, în jerseyul lălău folosit la bucătărie, bombănind. Și dacă încearcă totuși să-i facă pe voie, lui Zsóka nici asta nu-i e pe plac, în loc să se bucure, o face pe ofensata sau se plânge că Sanyi nu mai e deloc tandru și că termină în cinci minute, ca un robot.

Se așază amândoi la masă, se simte tensiunea, dar niciunul nu vorbește, fiecare așteaptă de la celălalt să detensioneze situația cu o vorbă bună sau un gest afectuos. În cele din urmă, Sanyi rupe tăcerea, mâine e ziua de naștere a lui Feri și m-am gândit să... n-apucă să termine, căci privirea tăioasă a lui Zsóka îi îngheață cuvintele pe buze. Iar o să vii târziu, îi spune acuzator, și nici nu mai încearcă să-și ascundă furia care clocotește în ea. E incredibil

că niciodată nu mă ascuți până la capăt, ripostează Sanyi, tocmai voiam să spun să vii și tu cu mine, dar tu trebuie să faci desigur mereu scene, bine, poftim, atunci supără-te, dacă ți-e mai bine așa. Acu' de ce trebuie să te răstești numaidecât la mine, nici să-ntreb ceva nu mai pot, întreabă Zsóka, urându-se pe sine chiar mai mult decât pe Sanyi, pentru că nu-și poate ascunde lacrimile ce i se adună în colțul ochilor. Seara s-a dus iremediabil de râpă, Zsóka face bot, Sanyi începe să citească, ostentativ, apoi adorm ca de obicei, întorși cu spatele unul la celălalt.

Zsóka se tot frământă toată ziua dacă să se ducă sau nu cu Sanyi la Feri, în cele din urmă învinge curiozitatea și dorința de a ieși, în sfârșit, undeva. În mica locuință se adună un grup restrâns de prieteni, Zsóka îi cunoaște pe toți, cu excepția unuia. În cameră, fum gros să-l tai cu cuțitul, Feri este o gazdă exemplară, umple mereu paharele, după un timp Zsóka urmărește cu îngrijorare la al câtelea rând a ajuns Sanyi. În centrul atenției se află băiatul pe care Zsóka nu-l știe, fac cunoștință, dar e prea mare hărmlăia, Zsóka nu-i înțelege numele, Ervin și nu mai știu cum. Este un tânăr din cale-afară de chipeș, care atrage atenția tuturor cu părul său negru, nasul acvilin, ochii negri și adânci, fetele sunt tot mai impetuoase în jurul său, Klári, sora lui Feri, dând rușinea la o parte, e tot mai greu de stăpânit, iar lui Ervin îi face plăcere atenția cu care este înconjurat. Când Valeria intră cu tortul, iar Feri suflă în cele douăzeci și șase de lumânări, Ervin anunță cu un zâmbet larg că-l felicită pe sărbătorit pentru cea de-a nouă mii patru sute nouăzeci și șasea zi de viață.

Dar eu câte zile am, i se adresează glumind Valeria, m-am născut în '32, pe 7 mai. Ochii cei negri se închid o clipă și Ervin dă pe loc rezultatul, opt mii nouă sute douăzeci și nouă. Valeria începe să râdă, dar Sanyi clatină din cap, ce cacealma sfruntată, la care Feri scoate prompt o hârtie și un creion pentru Sanyi, să controleze calculul. Durează minute întregi până iese rezultatul, dar când, la sfârșit, își ridică privirea de pe hârtie, dă din cap aprobator, ai

Într-adevăr o minte brici! Musafirii dau cu toții buzna, toții vor să-și afle vârsta în zile, prima este, desigur, Klári, în vreme ce stă cu plăcere să socotească, obrații lui Ervin se-mbujorează, ochii negri îi sclipsesc ardent. Cifrele zboară unele după altele, Sanyi le verifică pe toate, e vădit deranjat că celuilalt îi e cu neputință să greșească. Feri mai toarnă un rând tuturor, sub Zsóka se clatină o clipă podeaua, deși inițial nu voia să importuneze, acum însă îi zâmbește lui Ervin, îmi calculezi și mie, îl întrebă. Vă stau la dispoziție, frumoasă doamnă, se pleacă ceremonios Ervin, fiți amabilă, data nașterii, apoi, după câteva secunde, dă rezultatul, nouă mii o sută, exact! Pentru asta, ciocnim, se entuziasmează Feri, asta-i mai bun decât al meu, Zsóka râde îmbujorată, dar simte visceral furia ce stă să răbufnească din Sanyi.

E-ntr-adevăr uimitor cum calculezi câte zile de viață are fiecare, spune Sanyi pe un ton neplăcut, dar, cu ceva exercițiu, oricine poate-nvăța asta. Interesant de-adevăratelea ar fi să spui și câte zile mai avem de trăit fiecare. Klári și fetele chicotesc, Feri îl bate pe Sanyi pe umeri râzând, ce mai idee năstrușnică, dar privirea lui Ervin se-ntunecă, să nu vrei să afli, spune sec, dar asta-i doar paie pe foc, păi de ce nu, mă rog, replică Sanyi, pentru tine nu-i mare lucru, hai, sau atâta ți-a fost știința? Sanyi îl fixează ironic, Ervin rezistă privirii, apoi, sobru, ca într-un film rulat cu încetinitorul, își strecoară mâna în buzunarul interior al sacoului, scoate o hârtie și un stilou, după care, fără să-și dezlipească privirea de la Sanyi, scrie o cifră. Până să reacționeze cei din jur, Ervin îndoiește hârtia și, cu o figură impasibilă și o privire glacială, i-o întinde lui Sanyi. Ce-a scris, arată-ne odată, se întinde Klári după hârtie, dar Sanyi se trage deoparte, întredeschide foaia îndoită doar cât să poată arunca o privire asupra cifrei. Pentru o secundă, timpul se oprește, figura lui Sanyi se crispează, după care gura i se strâmbă într-un rânjet forțat, ești tâmpit, spune cu prefăcută nonșalanță, nu e deloc amuzant. Nici după părerea mea nu e, dă din cap afirmativ Ervin, Sanyi pierde ritmul, e incapabil să răspundă, tăcerea lui stingheră

îngheață atmosfera, buna dispoziție dispăre cât ai clipi. În liniștea penibilă instalată brusc, Zsóka se uită disperată la Valeria, ea este gazda, să facă ceva.

A mai rămas puțin tort, Valeria îl împarte la toți, Feri toarnă din nou, între timp întreabă dacă a văzut cineva noul film al lui Fábri¹. Klári chicotește rezemată de Ervin, își imaginează cum domnul profesor Canibal, lingându-și colțul gurii, îi comunică directorului că-i plac foarte mult copiii, nu cu C, ci cu H, Klárrika, intervine Valeria, și-i dau lacrimile de răs. Între timp, băieții discută despre Uniunea Studenților din Ungaria și studenții din Szeged, Zsóka constantă cu consternare vehementă cu care Sanyi, reținut de obicei, participă la discuție. Ar trebui să ne ducem acasă, se gândește, Sanyi se poartă tot mai ciudat, dar mai durează o bună jumătate de oră până reușește să-l convingă să plece.

Locuiesc nu departe de Feri, la doar câteva străzi, luând-o pe bulevard, ajungi, la stânga, pe strada Tompa. Zsóka își leagă mai strâns baticul pe cap și-și înfășoară mai bine balonzaidul pe ea, vântul rece de toamnă ce bate dinspre Dunăre o dezmeticește repede. Ce a scris Ervin pe hârtie, întreabă încet, dar Sanyi devine sumbru, n-are importanță, s-a distrat puțin craiu'. Acasă, Sanyi cade pe pat și, până-și pune ea cămașa de noapte, el deja sforăie zgomotos. Pe față o străfulgeră un gând, cotrobăie prin buzunarul pantalonilor lui Sanyi aruncați pe podea și scoate hârtia. Nici ea nu știe la ce să se-aștepte, dar când, la mijlocul foii, vede un patru ghemuit singuratic, i se taie respirația. A fost într-adevăr o poantă proastă, se gândește furioasă, săracul Sanyi, cu așa ceva nici să glumești n-ar fi voie.

Dimineața, Zsóka se trezește cu gura uscată, mahmură, Sanyi încă sforăie culcat pe spate, cu brațele întinse, noroc că doarme, îi

¹ Zoltán Fábri (1917–1994), celebru regizor, scenograf și pictor maghiar. *Hannibál tanár úr* (*Profesorul Hannibál*), unul dintre filmele regizate de el, a avut premiera chiar în 1956. (*N. trad.*)

trece prin cap lui Zsóka, nu i-am pus ieri hârtia înapoi în buzunar, sigur o să se supere dacă-și dă seama că m-am uitat. Desculță, se furișează tiptil spre pantalonii lui Sanyi, dar, înainte să pună fițuica în buzunar, se mai uită o dată. Ce ciudat, aș fi jurat că era scrisă pe ea cifra patru, își spune, dar ăsta e un trei, se vede că ieri am băut mai mult decât trebuia. Zsóka, încă desculță, se duce grăbită în bucătărie, ar fi bine să bea cât mai repede o cafea, apoi, în mod excepțional, îi duce și lui Sanyi cafeaua la pat, să se bucure când s-o trezi.

Sanyi se trezește anevoie, mormăind, bea recunoscător licoarea amară, apoi, în timp ce se îmbracă, scoate un icnet. Nu se poate, spune, ce naiba ne-a dat Feri să bem, pe bune, am deja halucinații. Ce s-a-ntâmplat, întrebă Zsóka cu o privire inocentă, nimic deosebit, boul ăla de Ervin mi-a prezis ieri patru zile, eu cel puțin așa țin minte, și poftim, acum aici stă scris un trei imens, ce zi e azi, duminică, atunci înseamnă că de miercuri o să-mi crească grădi nița pe piept. Zsóka se apropie de el, îi alintă cu tandrețe obrazul neărbierit, nu-ți face griji, e doar o glumă proastă, îi șoptește la ureche liniștitor. Sper, mormăie Sanyi și o trage pe Zsóka spre el, apoi mâna îi pornește, alunecă încet pe spatele fetei, îi simte mușchii încordându-i-se sub cămașa subțire de noapte, zăbovește o clipă la șolduri, apoi urcă spre sâni, în timp ce inspiră plăcutul miros matinal al fetei. Zsóka suspină adânc, repetat, hai să ne băgăm din nou în pat, o trage după el Sanyi, e prea rece camera asta pentru mine.

Fac dragoste pe îndelete, leneș, dar tocmai de asta e nevoie acum, lumea dispare în jurul lor, apoi se destind sub plapumă și doar zac ațipiți și îmbrățișați. Când vraja încetează, Sanyi își aprinde o țigară, ce-ai spune să ne ducem în parc, propune, nici nu știu, reflectează Zsóka, picură, ei și, luăm umbrela cu noi, apoi oricum intrăm într-un local, o să ne prindă bine o băutură, cui pe cui se scoate. Se plimbă agale pe stradă, la braț, din vară n-au mai avut o astfel de dimineață liberă, Sanyi își amintește de o întâmplare din

copilărie, relatează îndelung, Zsóka îl ascultă absorbită, credea că știi totul unul despre celălalt și iată, nu se așteptase la o asemenea surpriză. Vremea neprietenoasă le taie, în cele din urmă, pofta de plimbare, în piața Lujza Blaha, lângă Teatrul Național, intră într-o cafenea să se încălzească.

După-masă, la propunerea lui Sanyi, se duc la cinematograful, seara ascultă radioul, Sanyi explică situația din Polonia și mișcările organizațiilor studențești din țară. Pe Zsóka n-a interesat-o politica niciodată, acum însă ochii îi strălucesc în timp ce-l ascultă pe Sanyi povestind despre schimbările ce se anunță, despre o viață mai bună și o lume mai liberă, în care poate că o să merite să-ți crești copiii. Sanyi vorbește tot mai înflăcărat, cu obrazii îmbujorați, dar Zsóka nu mai este atentă, se uită la buzele lui și la șuvița de păr ce-i cade pe frunte, la mâna cu care gesticulează vehement, și care știe să mângâie cu atâta tandrețe. Da, o să fie bine, foarte bine, șoptește Zsóka încurajator și-și descheie încet bluza. Lui Sanyi i se taie glasul, mâna i se oprește în aer, privește înfierbântat fata, zici că o să fie bine, întrebă, o să vezi, spune Zsóka lăsându-se pe spate, cu ochi chemători, în Sanyi se trezește pasiunea de vânător și aproape că se aruncă asupra fetei.

Zsóka se trezește transpirată, își amintește imprecis de vis, aleargă în ploaie spre gară, în timp ce într-o clepsidră uriașă se preling firele de nisip. Știe că, dacă nu prinde trenul, n-o să aibă niciodată copii, dar nisipul se împuținează periculos, și ea degeaba aleargă, vede doar trenul îndepărtându-se. Are gura uscată, vrea apă și cafea, pornește buimacă spre bucătărie, dar, înainte să iasă, orbecăind, în frig, se oprește lângă aparatul de radio. Hârtia stă aruncată pe aparat, deși ieri n-au mai discutat despre ea, prezența ei și-a pus amprenta pe fiecare minut, iar Sanyi nu s-a putut hotărî s-o ia și s-o arunce. Femeia o ridică, o despătorește, și lumea începe să se-nvârtă cu ea, pe hârtie se vede limpede un doi, treiul de ieri a dispărut fără urmă. E doar un coșmar, mormăie Zsóka și se

bagă înapoi în pat, e limpede că încă nu m-am trezit, o să aștept ceasul deșteptător, apoi dimineața aruncăm hârtia aia stupidă.

Ceasul sună peste exact două minute, Zsóka tremură din tot trupul, știe foarte bine că n-a fost vis, dar tot nu-i vine să creadă, mai bine să se uite Sanyi, o să spună el, te-ai înșelat, e cu neputință să fie adevărat, așa ceva nu există în realitate. Sanyi se întinde, cască prelung, nicio părticică din el nu-și dorește să se trezească devreme, știi ce, se lipește Zsóka de el, mă duc să pun de o cafea, iese aproape alergând în bucătărie, nu vrea să fie de față când Sanyi găsește hârtia. Băiatul apare în ușă după un minut, e livid, mâna îi tremură, întinde – mut – spre Zsóka bucata de hârtie. Nu se mai poate să nu iei act de asta, își trece disperată mâinile prin păr, ce e nebunia asta? Poate așa vor să mă recruteze, spune Sanyi, intimidare, amenințarea cu moartea, așa fac întotdeauna, Ervin ăsta a fost dubios de la bun început, cu siguranță lucrează pentru AVH¹. Nu cred, n-am mai auzit de așa ceva, pare mai degrabă o scamatorie, cred că Ervin a vrut să te sperie. Păi, să știi că a reușit, mormăie Sanyi, nu știu cum face – dar dacă totuși e adevărat? Nu poate fi adevărat, să nici nu ne gândim la asta, șoptește Zsóka, știe însă că toată ziua se vor gândi amândoi numai la asta, e ceva de care nu poți face abstracție, nisipul lunecă-n clepsidră, le-au mai rămas patruzeci și opt de ore.

Sanyi pleacă mai devreme, trebuie să ajungă la farmacie cu o oră înainte de deschidere, Zsóka îl urmează după un sfert de ceas, până atunci îi vine-n minte o idee salvatoare, îl caută pe Ervin și-l roagă să-i explice cum funcționează scamatoria. Singura ei speranță e Feri, poate știe el unde lucrează Ervin, Sanyi, desigur, nu trebuie să afle nimic despre asta, ar considera-o nerozie, poate că s-ar și supăra. Zsóka face-n goană drumul până la Feri, speră

¹ Államvédelmi Hatóság (Organul de Securitate a Statului), poliția politică ungară, echivalentă cu Departamentul Securității Statului din România. (*N. trad.*)

să-l prindă pe băiat acasă, are noroc, în fața casei dau nas în nas. Că doar nu s-o fi-ntâmplat ceva, intră-n panică Feri, nu știu, e o prostie, își lasă ea capul în jos, dar mă tem teribil, spune odată, ce e, o zorește Feri, apoi râde neîncrezător, fii serioasă, dacă ai ști ce m-ai speriat. Aș vorbi totuși cu Ervin, îl privește Zsóka în ochi aproape implorându-l, nu-mi pasă dacă râde de mine, dar vreau să știu ceva sigur. Bine, bine, liniștește-te, vorbesc cu el, dacă treci pe la mine după-masă o să-ți zic ce mi-a răspuns.

Minutele trec cu o lentoare de melc, ziua nu vrea să se mai sfârșească odată, Zsóka simte încă de la pauza de masă că o să-ncărunțească de atâta așteptare. După serviciu, se duce grăbită direct la Feri, ai vorbit cu Ervin, întrebă în loc de salut, calm, fetițo, nu-i nicio problemă, Ervin n-are timp azi, iar mâine pleacă din oraș, dar dimineața la cinci va fi la intersecția dintre bulevard și calea Üllő, dacă vrei, te poți întâlni cu el acolo. Altceva nu ți-a spus, insistă Zsóka, ar mai avea nevoie de câteva cuvinte care s-o liniștească, poate Ervin i-a transmis salutări sau vreo vorbă amabilă, de care să se poată agăța. N-a zis nimic, dădu Feri din cap, ne grăbeam, abia am apucat să-l rețin o clipă. Mulțumesc, oftează Zsóka, străduindu-se să zâmbească, dar inima îi bate cu putere, sângele îi zvâcnește-n urechi, nu e-n stare să se calmeze. Ai grijă de voi, își ia rămas-bun Feri, de altfel mâine se pregătește o demonstrație studentească, acolo-i locul nostru, spune-i și lui Sanyi, contăm pe prezența lui. Zsóka dă din cap, dar gândurile îi zboară aiurea, trebuie să facă și cumpărături, pentru cină va pregăti o tocană de cartofi, e mâncarea preferată a lui Sanyi, se va bucura cu siguranță.

Sanyi sosește la timp, are cearcăne, ai avut o zi bună, îl întreabă Zsóka, nu prea, toată ziua am fost deprimat, nu-mi dă pace povestea cu hârtia asta. Cartofii încă mai fierb, trebuie să mai așteptăm puțin, Zsóka îl îmbrățișează, nu-ți face griji, mai e puțin, poimăine seară o să râdem copios de toată povestea. Urăsc numărătoarea asta inversă, se vaită Sanyi, frica i se-ntipărește pe chip, de-acum e ca un băiețel, Zsóka îl tot liniștește, nu-ți mai bate capul, cifrele

nu-nseamnă nimic. Sanyi dă drumul la radio, se aude șlagărul de acum doi ani, „doi ori doi fac uneori cinci, nu-i înșelăciune, nu-i păcăleală, dar calculul e adesea greșit“. Ei, vezi, râde Zsóka, asta e, la care Sanyi o ia de mijloc și o-nvârte. Dansează roată prin cameră, le dupăie picioarele pe parchet, la sfârșitul piesei se prăbușesc pe pat. Suntem nebuni că luăm în serios tâmpenia asta, avem lucruri mult mai importante de făcut, îi șoptește Sanyi la ureche, bluza asta, de pildă, acoperă prea mult, trebuie să te descotorosim numaidecât de ea! Zsóka nu se-mpotrivește, simte o dorință arzătoare, ar vrea să devină una cu celălalt trup, să-l apere cu căldura, cu moliciunea sa.

După o jumătate de oră, Zsóka, simțind mirosul de cartofi arși, aleargă goală în bucătărie, mâncarea s-a ars, dar partea de deasupra mai poate fi salvată, am gătit pe cinste, rânjește Sanyi când în sfârșit se așază la masă. Se înfruptă cu o foame de lup din mâncarea afumată, între timp la radio se vorbește despre demonstrația de simpatie a studenților plănuită pentru marți. Zsóka își aduce aminte de mesajul lui Feri, dar, înainte să-l transmită, îi fulgeră prin minte dacă previziunea lui Ervin este adevărată, Sanyi poate tocmai la demonstrație o să pătească ceva, cine știe, poate vin a doua zi să-l ridice sau îl calcă o mașină și miercuri va muri din cauza leziunilor. Trebuie să-l împiedic să se ducă, hotărăște ea, dar Sanyi e deja atent la știri și începe s-o dea pe politică. Seara, stau de vorbă până târziu, Sanyi explică entuziasmat că trebuie să ne solidarizăm cu polonezii, pentru că poporul e puternic, au trecut vremurile în care puteai face cu oamenii ce voiai. Zsóka încearcă cu vorba bună să-l facă să se răzgândească, dar nu vrea ceartă, nimic nu e mai bine decât să stea sub plapumă îmbrățișați. De altfel, mâine-n zori o să vorbească cu Ervin, ca să poată uita o dată pentru totdeauna toată nebunia asta.

Ca să fie sigură, pune deșteptătorul să sune la patru și jumătate, dar, de emoție, nu-nchide un ochi toată noaptea, până să sune ceasul, e deja îmbrăcată, măcar astfel previne posibilitatea

ca Sanyi să se trezească la țărâitul deșteptătorului. Ia hârtia cu ea, nu se mai miră când vede că, în timpul nopții, în locul lui doi, a apărut cifra unu, stomacul îi e pe de-a-ntregul un spasm, mai-mai că vomită din pricina stării de nervozitate. Se strecoară tiptil din locuință, coboară scările în vârful picioarelor, afară începe să tremure în răcoarea dimineții, dar, pe măsură ce grăbește pașii spre intersecția bulevardului, se-ncălzește. Ce-o să fie dacă Ervin nici nu vine, îi trece prin minte, totuși nu se-ntoarce, trebuie să-ncerc, altă șansă n-avem.

I se ia o piatră imensă de pe inimă când, după cinci minute, îl observă pe bărbatul care fumează lângă coloana de publicitate de pe colț. Cu ce te pot ajuta, o întreabă Ervin în loc de salut, cu o lucire sarcastică în privire, zi repede, plec curând. Zsóka scoate bucata de hârtie, explică-mi, te rog, ce-i toată povestea asta, e doar o glumă, nu-i așa, dar Ervin doar clatină din cap, de ce-ar fi o glumă, Sanyi a vrut să știe câte zile mai are de trăit, uite că a aflat, deși într-adevăr n-a fost o idee bună, nu e bine să destăinuie astfel de lucruri. Dar e cu neputință, cum să moară mâine, și mai ales de unde știi tu, întreabă Zsóka, implorând cu vocea și cu privirea, zi-mi odată că nu-i adevărat, spune-mi-o verde-n față că sunt o credulă, o găscă proastă, dar Ervin doar ridică din umeri, nu-nteleg de ce vreți să știți totul, însă uite, îți spun, ascultă.

Astăzi după-masă izbucnește revoluția, de amploarea celei de la pașopt, se va trage, Radioul va fi asediat, apoi vor veni tancurile rusești, se vor construi baricade, va fi una aici, în Centrul Corvin, alta la voi, la intersecția cu strada Tompa, Sanyi al tău intră în rândul patrioților și va fi împușcat chiar mâine, dar nu-ți face griji, o să fie erou al revoluției și-o să fii mândră de el o viață-ntreagă. Dar eu nu vreau să moară, bâlbâie Zsóka, însă Ervin face un gest a renunțare, fără victime nu există victorie, e cazul să-ntelegi și tu, e incomparabil mai bine să-ți amintești de un erou, decât să-ți trăiești viața alături de o larvă lașă. Te rog, oprește asta, șoptește Zsóka, dacă știi totul dinainte, poți face și asta, nu-i o rugămintă

așa de mare, o să fie alți eroi căzuți, de ce să fie tocmai Sanyi? Gândește-te bine ce-mi ceri, de tine depinde totul, ridică solemn degetul Ervin, pe Sanyi singur nu-l pot salva decât dacă întreaga revoluție nu mai are loc. Atunci să nu mai aibă loc, o să izbucnească altă dată, răsuflă ușurată Zsóka, dar Ervin nu se oprește aici, nu-i chiar așa de simplu, revoluția asta o să schimbe totul. Dacă poporul se ridică acum, revine Imre Nagy, se adoptă cele șaisprezece puncte, America nu permite rușilor să înăbușe blocul estic trezit la conștiința de sine, Hrușciiov va primi palme, se va termina cu comunismul, nivelul de trai va fi ca-n Vest, îți poți crește copilul într-o lume acceptabilă.

Copilul meu, întreabă Zsóka făcând ochii mari, da, copilul tău, da' ce credeai, dar unde o să-i fie în vremea asta tatăl, continuă Zsóka cu buzele tremurând, unde să fie, se holbează Ervin la ea, ți-am spus doar, la cimitir, dar îi lasă fiului său moștenire o lume mai frumoasă și o viață mai bună, ce rost are viața unui om, dacă nu tocmai asta. Nu vreau ca Sanyi să moară, se încăpățânează Zsóka, nimic n-o interesează pe moment, decât ca pruncul ăsta să aibă și tată. Ești oare sigură că te-ai gândit bine, miza e viitorul unei țări întregi, o întreabă pentru ultima oară Ervin. Da, dă din cap Zsóka, înțelege, Ervin, știi că țara este importantă și c-ar fi mai bine să trăim liberi, dar nici măcar așa nu-l pot pierde pe Sanyi. Bine, fie cum vrei tu, dă din cap Ervin, dar eu trebuie să plec acum, multă fericire. Stai, păi atunci cum rămâne, ar întreba Zsóka, dar silueta lui Ervin se mistuie, de parcă s-ar fi absorbit de la o clipă la alta în ceață. Zsóka e tot cu bucata de hârtie în mână, aruncă o privire și vede consternată că după unu încep să apară cifre noi, întâi un șapte, apoi altele trei, rezultatul final e 17 268, Zsóka calculează în grabă, patruzeci și ceva de ani, poate patruzeci și șapte, dar, de fapt, nu contează, au toată viața la dispoziție.

Aleargă acasă cu sufletul la gură, Sanyi încă doarme, mai e un sfert de oră până să sune deșteptătorul. Zsóka se întinde epuizată în pat, am scăpat, am scăpat, repetă fericită în sinea ei. Ar

trebui să gătesc ceva gustos pentru cină, își spune, în definitiv azi e sărbătoare. Ce bun ar fi un șnițel sau nițică tocăniță... carne ca lumea însă, în vremurile astea, doar la-nceputul lunii găsești, ei da, în America sigur e altfel, dar nu-i nimic, important e s-avem ce mânca. Dacă n-avem șnițel azi, o să fie-n noiembrie sau în preajma Crăciunului, în definitiv mai avem șaptespe mii și mai știu eu câte zile. Zsóka stă o clipă pe gânduri, că doar n-o să gătesc de șaptespe mii și mai știu eu de câte ori, ar cam trebui să văd ce fac gospodinele, bunăoară-n America, dar asta-i cu neputință, desigur, n-o să ajungem niciodată-n America.

Sună deșteptătorul, Sanyi sare din pat ca ars, se duce ață la masă, unde e hârtia, întrebă, uite-aici, am o veste bună, îi zâmbește Zsóka, și-i îndeasă-n palmă cele cinci cifre. Ce-e-e, nu-mi vine să cred, sare Sanyi, cum se poate una ca asta, nu știu, afișează fata o mină de nepăsare, așa am găsit-o pur și simplu, de-abia m-am trezit și eu. Sar roată prin încăpere, îmbrățișați de bucurie, apoi Sanyi se dezmețește, azi trebuie să mă grăbesc, am mult de lucru, însă după-masă ne-am putea duce împreună la manifestație. Poate că nici n-o să fie manifestație, zice Zsóka, e imposibil, protestează Sanyi, nu mă aștepta, sigur o să vin târziu diseară. O să fac ceva de mâncare, încearcă Zsóka, la care Sanyi răspunde iritat, de ce vrei să stau tot timpul acasă, oare viitorul nostru nu-nseamnă nimic pentru tine, ba o să mă duc la universitate. Bine, desigur, du-te, zâmbește abătută Zsóka, o să tot avem seri împreună.

În cursul zilei, la radio se anunță de mai multe ori că guvernul nu autorizează manifestația de după-amiază și parcă și elementele naturii ar fi de acord, pe cer se adună nori de furtună. La amiază, se dezlănțuie furtuna, un vânt năprasnic vruiește de la un capăt la altul al orașului, smulge din rădăcini doi copaci în Piața 7 Noiembrie, se pornește o ploaie înghețată, iar în bezna serii cerul întunecat e străpuns de fulgere. Tună ceasuri în șir de parcă orașul ar fi supus unei canonade, în urgie circulația se oprește,

rețeaua de canalizare nu face față precipitației care a potopit orașul din senin, pe străzi apa ajunge în unele locuri până la glezne, se sparg și geamurile unor case, niciun suflet nu se încumetă să iasă pe stradă până seara târziu.

Sanyi ajunge acasă după ora zece, ești ud learcă, îl privește îngrozită Zsóka, pân' la piele, se răstește Sanyi, pentru că-n viața asta împutită niciodată nu iese nimic ca lumea. Nu s-a mai ținut demonstrația, și-atunci unde-ai fost, unde să fiu, am băut cu Feri și cu Géza, că măcar atât ni s-o fi convenind și nouă, altceva nici că e, doar monotonia asta nenorocită. Dar eu sunt aici, se apropie Zsóka sperând, nimic nu pricepi, se stropșește Sanyi, apoi intră în cameră clătînându-se, se prăbușește pe pat și-și bagă capul sub pernă.

Zsóka se duce în bucătărie, se așază, își unge o felie de pâine cu untură, dar până și mirosul îi provoacă de-acum greață, mama mi-a spus că în primele trei luni și ei i-a fost rău cu mine, își aduce aminte, încearcă să se simtă fericită, își lipește mâinile de pântec, dar, oricât se cercetează, nu simte decât greața care-i pune stăpânire pe tot trupul.

Traducere de Hajnal Bara

